

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Disputatio IX. De diuisione Prædicabilium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

bentis albedinem, quæ ratio subiecti multiplicatur in illis, quia verè essent plura habentia albedinem. Sed fortè obiicies, hinc sequi, dari à parte rei Vniuersale, eò quòd à parte rei dentur multa alba, & vna albedo; ergo datur à parte rei vnum in multis, quod solum requiritur ad Vniuersale. Respondeo faciliè, negando consequentiam: quia quod est Vniuersale, non est albedo, sed *album*: album autem non est vnum à parte rei, etsi albedo sit vna; quare ratio albi non esset vna & multiplex, & consequenter nec esset vniuersalis. Hæ duæ difficultates, & eorum solutiones, sunt communes etiam quarto Prædicabili: non est autem necessum eas iterum repetere.

⁹ Tertia tandem difficultas est, Vtrum in ratione Prædicabilis differat hoc quintum à quarto. Ratio dubij est, quia modus prædicandi videtur esse idem in vtroque. Quòd autem res, quæ prædicatur, sit connexa vel non cum subiecto, habet se per accidens in ordine ad prædicationem,

in quâ non explicatur illa connexio; nec ratio illius vnum alio modo prædicatur quàm alterum. Confirmatur: licet risibile radicale à parte rei sit ipsa essentia hominis, quia tamen in modo prædicandi, & Logicè prædicatur vt Accidens proprium, non constituit diuersum Prædicabile ab eo in quo prædicatur proprium realiter & distinctum ab essentia, v.g. frigidum in summo respectu aquæ: & ratio est, quia modus prædicandi vtriusque est idem. Ergo etiam si Accidens proprium sit connexum cum subiecto, non verò Accidens commune; quia tamen vtrumque eodem modo prædicatur, non constituent duo Prædicabilia. Fateor has duas rationes conuincere, hæc duo Prædicabilia Logicè non distingui: quia tamen illa distinxit Porphyrius ad explicanda duo genera Accidentium, vnius, quod habet connexionem cum subiecto; alterius, quod eâ connexionem caret; idèd & nos etiam ea distinguemus, præsertim cum hoc etiam ad modum loquendi pertineat.

DISPUTATIO NONA.

De diuisione Prædicabilium.

EGIMVS de Prædicabilibus seorsim, restat nunc ea inter se comparare, & cum ratione prædicabili ipsius superiori.

SECTIO I.

Vtrum diuisio in quinque Prædicabilia sit adequata & immediata.

QUOMMUNIS sententia docet, diuisionem hanc esse adequatam: & meritò, quod hac ratione suadet. Quidquid prædicatur de alio, vel prædicatur in quid, vel in quale; id est, vel vt essentia, & per modum per se stantis, vel in quale per modum alteri adiacentis. Si prædicatur vt essentia per modum per se stantis; vel prædicatur completè vel incompletè. Si incompletè, est prædicatio generica; si completè, est specifica. Deinde, quod prædicatur per modum alteri adiacentis, vel prædicatur vt adiacens essentialiter; & hæc est prædicatio differentie: vel prædicatur in quale accidentaliter. Et hæc potest esse duplex: vel in quale per se, quæ est prædicatio proprii; vel in quale per accidens, & omnino contingenter, & hæc est prædicatio accidentis quinti Prædicabilis. Neque potest excogitari alius modus prædicandi res communes de suis inferioribus diuersus ab his, ergo illa diuisio in quinque Prædicabilia est adequata.

Obiicies Primò: Hæc prædicationes, *hoc animal est animal, hoc album est album*, sunt vniuersales, & tamen non pertinent ad aliquod ex quinque Prædicabilibus, ergo. Respondeo negando minorem, quia (vt ostendi supra sæpè) sunt prædicationes specificæ, sunt enim in quid completè.

² Obiicies Secundo: Prædicatio definitionis non pertinet ad aliquod ex his Prædicabilibus,

ergo non est illa diuisio adequata. Suprà ostendi, eam prædicationem esse mixtam ex genere & ex differentiâ, vel vt melius dicam, esse prædicationem completam duorum Prædicabilium, vnde non constituit aliud Prædicabile diuersum ab vtroque; sicut homo & leo non constituunt aliquam tertiam speciem distinctam ab vtroque.

Obiicies Tertio: Prædicata transcenduntia sunt communia, & tamen eorum prædicatio non pertinet ad aliquod ex quinque Prædicabilibus, ergo ea diuisio non est adequata. Responder nonnullus, Porphyrium solum reduxisse ad quinque Prædicabilia ea prædicata, quæ ponuntur in Prædicamento, prædicata verò transcenduntia non pertinere ad Prædicamenta, sed contrà; ergo diminutus fuit Porphyrius, dum omnia prædicata communia, siue ponantur in Prædicamento siue non, non reduxit ad certa Prædicabilia. Melius ergo responderetur, ea prædicata transcenduntia (si quæ sunt) reduci ad genus (vt ostendi Disputatione præcedenti) quia prædicantur in quid incompletè de pluribus differentiis specie: quòd si fiant de solo numero differentiis, vt *hoc ens est ens*, sunt prædicationes specificæ, quia completè & in quid.

Obiicies Quarto: Hæc prædicatio, *Petrus est persona humana*, est vniuersalis, non tamen pertinet ad hæc Prædicabilia; ergo. Respondebit quis, eam prædicationem pertinere ad quartum Prædicabile, quia *personalitas* est propria passio essentia. Sed contrà vrgeo, in conceptu, *Petri* includitur *personalitas*, quia *Petrus* est compositum ex naturâ & personalitate, ergo personalitas non est accidentaliter Petro, ergo eius prædicatio non pertinet ad proprium. Respondebis concedendo, Petrum dicere in obliquo personalitatem, quia tamen hæc non est de essentia Petri (de essentia enim eius solum est natura humana) idèd prædicationem hanc esse accidentalem: sicut dici potest esse accidentalem albedinem homini albo,

albo, non quidem reduplicatiue, ut albo, sed materialiter, id est, homini, qui est albus. Sed contra efficaciter, quia hæc est prædicatio *in quid*, hoc album est album, (ut supra ostendi, & negat nullus) etiam si albedo numquam sit de essentia subiecti. Rationem etiam reddidi supra quia terminus, qui ponitur pro subiecto, dicit eam albedinem eodem modo, quo illam dicit terminus, qui est prædicatum, etiam si ambo eam dicant in obliquo. Ergo cum Petrus dicat in obliquo *personalitatem*, quam prædicatum, id est, *persona* etiam dicit in obliquo, ea erit prædicatio *in quid*, & essentialis, etiam si recto significato per vocem Petrus, non sit essentialis personalitas. Fateor, si diceretur, *natura Petri est personata*, eam futuram prædicationem accidentalem, & hoc probat ratio facta ab aduersariis. At quando dicitur ex parte subiecti *Petrus*, omnino est essentialis. Propterea aliter puto respondendum obiectioni: Primò, à Porphyrio ignoratam personalitatem distinctam, idè pro illa non posuisse diuersum Prædicabile. Secundò, eam reducendam, si dicitur, *Petrus est persona*, ad genus. Quod si dicatur, *Petrus est persona humana*, non quidem erit prædicatio specifica, quia hæc debet fieri vno termino, ob quam causam reieci à prædicatione specificam hanc, *Petrus est animal rationale*. Idè sicut hanc dixi esse mixtam ex genere & differentiâ; ita similiter dico de illâ, *Petrus est persona humana*, quia *persona* prædicatur *in quid*, sicut *animal*; & *humana* in *quale* quid, sicut *rationale*, & consequenter per modum differentie.

Quintò obijcies, Hæc prædicatio, *rationale est animal viuens sensibile*, ad nullum Prædicabile pertinet, ergo. Respondet quis, eam prædicationem esse indirectam, nec ad aliquod Prædicabile ob eam rationem pertinere, quia in Prædicabilibus solum ponuntur prædicata directa. Sed contra, quia si ratio numero 1. facta quidquam probat, probat sanè, etiam prædicationem indirectam debere pertinere ad aliquod ex quinque Prædicabilibus: quia quod prædicatur indirectè, necessariò debet prædicari *in quid* vel *in quale*, ergo debet etiam reduci ad aliquod ex quinque Prædicabilibus. Respondeo ergo, eam reduci vel ad genus, si *rationale* sumatur substantiue: quia ut sic idem est *rationale* ac homo. Et sicut hæc, *homo est animal*, est generica; ita etiam illa, *rationale est animal*, & *rationale est viuens*: illa autem, *rationale est sensibile*, est prædicatio Differentie subalterna. Quod si *rationale* sumatur adiectiue, illa prædicatio, *rationale est animal*, pertinet indirectè ad Proprium quatum Prædicabile, quia *animal* est extra conceptum *rationalis*; conuenit tamen omni rationali.

Obijcies Sextò, Hæc prædicatio, *animal est homo*, non pertinet ad aliquod Prædicabile. Respondi supra, pertinere Logicè ad quintum Prædicabile, quia *animal* Logicè accidentale est esse hominem. Tandem obijcies, aliqua esse prædicata communia pluribus differentibus solo numero, quæ tamen non sunt prædicata specifica: ergo illorum prædicatio non pertinet ad aliquod ex quinque Prædicabilibus. Consequentia est bona. Antecedens probatur: quia pluribus visionibus huius numero albedinis, v. g. est communis ratio visionis huius albedinis, per quod differunt à visionibus aliarum albedinum. Ratio

autem visionis huius albedinis, non est ratio specifica illarum, quia ratio specifica est visio albedinis, prout abstrahitur ab hac vel illâ. Respondeo, in multorum sententiâ eam rationem visionis talis albedinis esse specificam, visionem autem albedinis ut sic esse genus: in quâ sententiâ nullam habet difficultatem obiectio facta. Sed quia hæc est singularis, idè aliter respondeo, independentè ab illâ, eas prædicationes reduci ad indiuiduationes, de quibus per se non agit Logica, iuxta dicta supra.

Quantum ad secundam partem huius Sectionis ASSERTIO sit: Diuisio hæc in quinque Prædicabilia non est immediata. Patet, quia inter prædicabile ut sic, & hæc Prædicabilia mediant alie rationes: v. g. Prædicabile *in quid*, quod est superius ad Genus & Speciem, inferius autem Prædicabili ut sic: item prædicabile *in quale*, quod est superius ad Accidens & Proprium, inferius autem respectu Prædicabilis ut sic, ergo diuisio Prædicabilis ut sic in hæc quinque Prædicabilia, non est immediata: esset enim immediatior, si Prædicabile ut sic diuideretur in prædicabile *in quid*, & prædicabile *in quale*; deinde prædicabile *in quid* in Genus & Speciem, prædicabile autem *in quale* in Proprium & in Accidens. Differentia includitur sub utroque genere, quia prædicatur *in quid*, & *in quale*, iuxta dicta Disputatione præcedenti Sectione 1.

SECTIO II.

Utrum hæc diuisio sit generis in species.

Dvo quærentur in hac Sectione. Primum est, An Vniuersale sit genus respectu omnium Prædicabilium: secundum, An hæc Prædicabilia sint species infimæ, quæ vterius nequeant subdividi.

PRIMA CONCLUSIO. Si vniuersale comparatur cum Prædicabilibus entis rationis & realis, non est realiter & Physicè genus, sic verò Logicè, ut dixi Disputatione VII. ubi ostendi, genus entis realis & rationis vniuocè realiter non conuenire, conuenire tamen Logicè.

SECUNDA CONCLUSIO. Vniuersale, prout solum extenditur ad Prædicabilia realia, siue accidentalia siue substantialia, est ratio vniuoca non solum Logicè, sed etiam Physicè. Quia licet Substantia & Accidens differant secundum proprias naturas, ab illis tamen potest abstrahi aliqua ratio communis subiecti vniuersalitatis, in quâ vniuocè conueniant: conueniunt enim in hoc, quod est realiter terminare cognitionem vniuersalem, & prædicari de suis inferioribus realiter, & in identitate reali cum illis. Neque in hoc vlla apparet differentia inter Substantiam & Accidens: ergo illa ratio superior est vniuoca etiam Physicè respectu omnium Prædicabilium entis realis, siue Accidentis siue Substantie.

Obijcies Primò, Proprium, Accidens, & Differentiam esse prædicabilia dependentè à Genere & Specie, & per prius participari rationem Vniuersalis à Genere & Specie, quam ab Accidenti & Proprio; ergo hæc omnia Prædicabilia, non conueniunt vniuocè in ratione Prædicabilis.

Respon-

Respondeo, à me ostendendum Disputatione XI. Sectione 2. & 3. dependentiam à posteriori in participatione alicuius rationis communis non consistere analogiam in illà ratione, sed eam relinquere vniuocam: quapropter actus intellectus non conuenit analogicè tantum, sed vniuocè cum ipso intellectu, licet hic prius participet rationem Accidentis quàm ipse actus: præterquam quod, etiam si non essent possibilia Genera & Species, sed solum plura Indiuidua, adhuc respectu illorum posset dari Proprium & Accidens vniuersale.

Obiicies Secundò, Prædicabile debere esse vniuocum ad sua inferiora: sed hoc non habent Proprium & Accidens, quia (vt ait Aristoteles) Accidens non prædicatur vniuocè de Substantiâ; ergo Accidens non prædicatur vniuocè de suis inferioribus, album v. g. de Petro & Paulo, ergo Accidens & Proprium non conueniunt cum aliis Prædicabilibus in vniuocatione cum suis inferioribus. Respondeo, de ratione Prædicabilis solum esse, vt ipsius inferiora inter se conueniant vniuocè in ratione superiori; non verò requiri, vt conueniant vniuocè cum ipsà ratione superiori. *Animal*, v. g. non conuenit vniuocè cum *homine & equo*, qui sunt eius inferiora: neque enim dicimus, *animal vt sic & homo conueniunt vniuocè in ratione animalis*; sed, *homo & equus conueniunt vniuocè inter se in eà ratione*, & propterea *animal* est Genus respectu illorum. Item, similiter licet *album* non conueniat vniuocè cum Petro & Paulo, quia tamen Petrus & Paulus conueniunt inter se vniuocè in ratione albi, idèd *album* est prædicabile proprium respectu illorum.

Obiicies Tertiò, Ratio transcendens nequit esse genus: sed ratio prædicabilis transcendit omnes quinque differentias Prædicabilium; quia quælibet differentia est prædicabilis propriè, & pertinet ad tertium Prædicabile, scilicet ad Differentiam, ergo ratio Prædicabilis vt sic non est genus respectu omnium Prædicabilium. Respondeo Primò, Maiorem esse falsam: ostendi enim Disputatione VII. num. 15. prædicata transcendentiã propriè esse genus. Deinde Minor est etiam falsa: quia differentia propria Speciei, v. g. *predicari in quid completè*, per se non exigit esse vniuersalis. Licet enim esset tantum possibilis vnicuius actus quo constitueretur homo in ratione speciei, & vnica tantum natura, quæ esset species per eum actum, v. g. natura humana, esset species vt cognita per eum confusè, & tamen tunc *predicari in quid completè* non esset Vniuersale, quia in primis non potest de homine prædicari: nam de Petro & Paulo non potest dici, Petrum prædicari in quid completè, sicut nec modo potest dici; de ipsà autem specie non posset illa differentia vniuersaliter prædicari, quia, vt supponimus, non esset possibilis nisi vnicuius actus, vnicuius constitutus speciem; ergo differentia speciei formaliter, vt talis, non prædicatur necessariò de pluribus, ergo non est necessariò illa differentia vniuersalis.

Vltimò tandem obiicies: Eadem res non potest sibi esse superior: sed si Prædicabile esset genus ad ipsum genus & ad speciem, esset sibi superior; quia ipsum Prædicabile est genus, & ex alià parte est superius generi. Huic argumento

feci satis Disputatione VII. Sectione I. vbi ostendi, Prædicabile vt est genus ad genus & ad speciem, esse quid distinctum ab ipso genere respectu cuius est genus: quia est genus reflexum supra naturas reales, factas vniuersales per actus directos, v. g. supra animal hominem, rationale, risibile, & album: non est autem inconueniens, vt primæ cognitiones, quæ constituiebant naturas vniuersales, confundantur inter se per alium actum reflexum, & per illum constituentur inferiora ipsius actus reflexi; sicut non repugnat, cognitionem, quæ habet pro obiecto Petrum, v. g. esse obiectum alterius cognitionis reflexe supra illam.

Secunda difficultas est, Vtrum hæ species sint infimæ, id est, vtrum non possint vltius subdividi in alias species inferiores. Hæc quæstio explicata est Sectione præcedenti, in quâ ostendi, non posse excogitari alium modum prædicandi distinctum ab illis quinque: ergo hæc quinque Prædicabilia non possunt vltius diuidi in alios modos prædicandi, constituentes alias species prædicabilium diuersas ab his, aut in his contentas; est ergo prædicta diuisio in species infimas.

Quare autem Genus infimum & subalternum, Differentia infima & subalterna, non differant inter se in ratione prædicabilis, ostendi Disputatione VII. à numero 12. & Disputatione VII. Sectione I. vbi etiam ostendi, speciem hominis, & speciem leonis non differre inter se Logicè, licet Physicè differant.

Sed obiicit quidam, Quia etiam Logica descendit ad considerationem actuum cuiuscunque scientiæ in particulari, ergo etiam Logicè differunt species hominis & leonis. Nego Antecedens, quia Logica per se, sicut non agit de essentiâ hominis & leonis in particulari, nec de eorum differentia; ita neque agit de differentia actuum, quibus cognoscuntur.

Obiicit Secundò, Quia negari nequit, à Logico distingui saltem inter Genus subalternum & infimum, ergo etiam illa duo genera Logicè differunt, ergo genus potest diuidi in illa, ergo consequenter genus non erit species infima. Respondeo, à Logico cognosci quidem Genus subalternum & infimum, non tamen agnosci in eis differentiam in ratione prædicabilis, iuxta dicta à nobis ibi supra.

Maior difficultas est ex dictis à nobis Disputatione VII. num. 29. scilicet Proprium & Accidens Logicè non distingui. Quo non obstante, dantur quinque Prædicabilia: ergo, licet Genus subalternum & infimum Logicè non distinguantur, adhuc poterunt constituere duo prædicabilia. Respondeo, idèd ostensum à nobis ibi, in rigore tantum esse quatuor Prædicabilia; assignanda tamen quinque propter communem omnium sententiam, ad quam in quæstione parui momenti & de nomine attendendum est.

Sed hinc insurges vltius, Ergo nec Differentia constituit diuersum Prædicabile à Proprio, quia prædicatur in *quale*, sicut Proprium; an autem sit essentialis, nec ne, non videtur in prædicatione explicari, sicut nec explicatur Accidens esse connexum vel non connexum cum subiecto. Respondeo, Differentiam in modo etiam prædicandi prædicari vt essentiam: quia cum subie-

N ctum

Etum illud de quo prædicatur, dicat in suo formali conceptu ipsam Differentiam vt partem essentialem, *homo* v.g. definitur essentialiter *animal rationale*. Ideò, quando de homine prædicatur Differentia seu *rationale*, in ipsa prædicatione sortitur rationem essentialis inadæquatæ, quo differt verè à Proprio. Hoc autem ab Accidenti nullo modo differt in prædicatione, quia vtrumque tantum prædicatur in *quale*. Connexio autem vel contingentia Accidentis non explicatur in eâ prædicatione.

Aduerte, hæc Prædicabilia ex parte materia, id est, ex parte naturarum, aliquando distingui

inter se omnino realiter: nam Genus animalis realiter omnino distinguitur à Specie Angeli, & à Differentiâ lapidis, & à Proprio & Accidenti aquæ. Aliquando verò tantum distingui inadæquatè: sicut Genus animalis inadæquatè tantum distinguitur à Specie humanâ, & à Differentiâ humanâ; quia animal ultra differentiam humanam, quam dicit realiter, addit differentias aliorum animalium; actus autem, quibus cognoscuntur & constituuntur in ratione Generis vel Speciei, semper distinguuntur realiter, quod sufficit, vt ipsæ naturæ, in quantum vniuersales, adæquatè realiter distinguantur.

LIBER QVARTVS. DE ANTEPRÆDICAMENTIS.

D decem Prædicamenta, de quibus Libro sequenti acturus erat Aristoteles, nonnulla præmisit, quæ ideò Antepredicamenta dicuntur, de quibus nobis differendum erit, quia valdè vtilia ad faciendos syllogismos.

DISPUTATIO DECIMA.

De Equiuocis, Vniuocis, Denominatiuis & Analogis.

SECTIO I.

De Equiuocis & Vniuocis.

*V*NIVOCA definiuntur ab Aristotele, quorum nomen est commune, ratio vero substantia per nomen significata est omnino eadem. Ex quâ definitione requiri constat ad Vniuoca, Primò, pluralitatem rerum, quæ eodem nomine significantur: Secundo, ea debere esse inter se omnino similia, quatenus significata per illud nomen, v. g. *homo* & *equus* in ratione animalis: quia licet à parte rei non omnino conueniant, tamen per vocem *animal* sola exprimitur conuenientia eorum inter se, ideoque vt significata per illud nomen, & per concretum illi nomini correspondens, omnino sunt similia. Vnde fit, vt eadem res, quæ inter se semper sunt eodem modo similes vel dissimiles, iam possint vniuocè conuenire, iam æquiuocè; vt Hispanus qui vocatur Gallus, & Gallus qui est natione Gallus, si nomine hominis significantur, sunt vniuoci, quia solum exprimitur conuenientia; æquiuoci verò, si nomine Galli, quia tunc nulla explicatur conuenientia, quod variis in locis iam sæpè notauimus.

Rogabis, vtrum Vniuoca debeant esse vnum omnino rigorosè saltem per intellectum, an verò sufficiat esse vnum similitudine, licet cognoscantur vt distincta realiter. si v. g. darentur duo indiuidua omnino similia eodem nomine voca-

ta, an illa essent Vniuoca, si intellectus ea vt omnino similia, distincta tamen inter se, cognosceret. Hæc est quæstio de voce, in quâ communiter supponitur, nomen Vniuocum & Vniuersale esse idem: ad Vniuersale autem requiri vnitatem extrinsecam, sæpè dixi; ideò & hic censo dicendum, eam etiam requiri pro Vniuocis, ob cuius defectum Deus non faceret Vniuoca ea indiuidua, quantumuis vt omnino similia illa cognosceret: non faceret, inquam, quia ea distingueret.

Rogabis deinde, vtrum ad Vniuoca requiratur intrinseca similitudo vniuocatorum, an sufficiat similitudo extrinseca in operationibus. Respondéo, A me ostensum Disputatione v. numero 13. non posse dari similitudinem in operationibus, quin deat in principiis: quare non potest esse illa similitudo extrinseca sine intrinseca. Addo tamen, si posset esse, adhuc eam non sufficere ad vniuocationem; quia non esset sufficiens, vt absolute Petrus & Bucephalus dicerentur similes in ratione animalis, sed tantum vt eorum operationes dicerentur similes; ergo non esset sufficiens, vt essent Vniuocæ in ratione animalis, quia non essent in illa absolute & in rigore similes.

Aduerte, quod substantia non significare tantum rem substantialem, v. g. *hominem*, *equum*, &c. sed extendi etiam ad res accidentales, v. g. ad colores inter se ad alia Accidentia quæ propriè & in rigore possunt esse Vniuoca. quare idem significat substantia in præsentia quod essentia, quæ ad omnia